

PAVEL GREGORIĆ ODGOVARA NA TEKST IVANE PRIJATELJ PAVIČIĆ O MEĐUNARODNOM VREDNOVANJU HRVATSKIH ZNANSTVENIKA

NAŠI HUMANISTI PANIČNO SE BOJE BILO KAKVE KONTROLE RADA

Ivana Prijatelj Pavičić, redovita profesorica povijesti umjetnosti na Filozofskom fakultetu u Splitu, objavila je u Jutarnjem od 19.1. komentar nedavno objavljene studije iz koje proizlazi da su domaći znanstvenici iz društveno-humanističkih disciplina slabozastupljeni u međunarodnim bazama. Kolegica tvrdi da to ne znači da su ti znanstvenici loši, jer baze uključene u studiju nisu reprezentativne za humanističke i društvene znanosti. Osim toga, sugerira da je u pozadini svega medijska hajka na humanističke i društvene discipline koja za konačni cilj ima potčinjavanje tih disciplina onima pragmatičnijima, s posljedičnim smanjenjem financiranja.

Ovdje ne mogu opovrgavati sve sporne tvrdnje iz teksta, pa ću umjesto toga pokušati objasniti srž problema. A srž problema je kontrola kvalitete. Postojeći sustav kontrole kvalitete znanstvenih radova u društvenim i humanističkim znanostima, pa onda i sustav izbora i napredovanja znanstvenika, jako je loš.

Anonimne recenzije

Osnovni mehanizam kontrole kvalitete u znanostima je recenzijski postupak. Prispjeli se rukopisi objavljuju na temelju mišljenja specijalista za temu kojom se rukopis bavi, pri čemu su recenzije u pravilu anonimne kako bi se zašti-

tilo autore od pristranosti recenzenta i recenzente od reakcija autora u slučaju negativnih mišljenja. U jezično malim sredinama često ne postoje specijalisti za pojedine teme, pa recenzije pišu oni koji su tek ovlaš upućeni u temu rukopisa. Ili je specijalista toliko malo da se svi međusobno poznaju pa recenzenti mogu prepoznati autore i obratno, pa je teško izbjeći pristranosti u prosudbi i moguće sukobe koji bi mogli uslijediti, što dovodi do prakse nezamjeranja ili otvorenog klijentelizma.

Osim toga, broj rukopisa koji većina domaćih časopisa zaprima razmjerno je malen, pa su urednici pod pritiskom da objavljuju i slabe rukopise kako bi osigurali kontinuitet izlaza. Dodatna je poteškoća što nema nikakvih zakonskih (a ni moralnih) prepreka da urednici ili članovi uredništva objavljuju u svojim časopisima, gdje si sami mogu birati recenzente ili uopće ne moraju davati svoje rukopise na recenziju.

Situacija sa znanstvenim knjigama još je gora, jer se za njih ne traži nikakva recenzija osim one koju izdavači moraju predati zajedno s rukopisom kad prijavljuju knjigu na neki natječaj za financijsku potporu. Izdavači pak nisu ni pod kakvim pritiskom da osiguraju kvalitetnu recenziju, nego običavaju prepustiti autori-

PAVEL GREGORIĆ,
DOKTORIRAO U
OXFORDU, IZVANREDNI
PROFESOR
FILOZOFIJE NA
HRVATSKIM STUDIJIMA
SVEUČILIŠTA U
ZAGREBU

KOLEGICA IZDVAJA 6 ZNANSTVENIKA BEZ MEĐUNARODNIH REFERENCI. ZABORAVLJA DA SU ONI PRODUKT DRUGOG VREMENA, A PROSJEK NJIHOVIH GODINA JE - 72

ma da se pobrinu za recenzije, a nje je najlakše za to zamoliti najbliže kolege. Nakon što priskrbe recenzije, autori nisu dužni popraviti svoj rukopis, jer su recenzije ionako tek formalnost koju valja zadovoljiti kako bi se dobila potpora.

Dijeljenje znanja

U takvom sustavu stasale su generacije društveno-humanističkih znanstvenika. Oni sad obrazuju buduće naraštaje, provode postupke izbora u zvanja, odlučuju o projektima, donose strateške dokumente i vode stručne udruge. A ozbiljnom postupku kontrole kvalitete sami nikad nisu bili podvrgnuti. To što se u takvom sustavu javi poneka iznimka poput Žmegača ili Kati-

časopisima ne jamči vrsnoću rada, ona diktira samo neke teme i forme, ona unaprijed otežava stvari manje poznatim autorima koji nisu izvorni govornici engleskog jezika, uključenost časopisa u baze nije pokazatelj relevantnosti ondje objavljenih radova itd. U tim izlikama katkad ima istine. Ali ako želimo da domaći znanstvenici barem s vremenom na vrijeme budu podvrgnuti ozbiljnoj kontroli kvalitete, da znaju kako se rade istraživanja i pišu vrhunski radovi, te da to znanje prenose na mlade, onda nema alternative uvjetu publiciranja članaka u inozemnim časopisima i knjiga kod međunarodno priznatih izdavača.

Slažem se da imamo izvrsnih

čica nije nikakav argument u prilog takvom sustavu. Osobito stoga što su se oni itekako podvrgnuli ozbiljnom postupku kontrole kvalitete u Njemačkoj i Austriji. (Usput, nije istina da nemaju radove u bazi Scopus, kao što tvrdi kolegica.)

Način na koji možemo povećati kvalitetu domaće društveno-humanističke produkcije već je davno pokušao u ostalim područjima znanosti, a to je uvjetovati da bar dio radova znanstvenici objavljuju u međunarodno vidljivim časopisima i kod međunarodno priznatih izdavača, gdje je znatno stroža kontrola kvalitete. Naime, za svaki rukopis na engleskom jeziku postoje stotine specijalista diljem svijeta koji ga mogu meritorno procijeniti i predložiti poboljšanja. Urednici će se pobrinuti da recenzije budu što objektivnije i argumentiranije jer im je stalo da pribave i zadrže zahtjevno čitateljstvo, u čemu im pomaže i uključenost časopisa u pojedine baze.

Mnogi u našem sustavu pribojavaju se takve kontrole, pa traže izlike: kontrola kvalitete u međunarodnim

društvenjaka i humanista, ali zašto oni svoje ideje ne dijele s kolegama u svijetu? A što se tiče onih manje izvrsnih, nije li razumno tražiti da barem nekoliko puta u karijeri široj akademskoj zajednici priopće nešto što bi i njoj bilo zanimljivo, a ne samo da se bave temama koje (navodno) zanimaju samo uski krug njihovih kolega? Naposljetku, nemamo li u svome povijesnom, jezičnom i kulturnom naslijeđu obilje materijala koji bismo mogli predstaviti kolegama u svijetu? Jer i to je vid očuvanja nacionalnog identiteta i promocije Hrvatske u svijetu.

Neka druga vremena

Kolegica Pavičić griješi kad nam svoje teze ilustrira primjerom šestorice neosporno izvrsnih znanstvenika bez međunarodno referiranih publikacija. Ne samo zato što oni imaju više takvih publikacija nego što kolegica u svom tekstu navodi, nego i zato što se radi o znanstvenicima prosječne dobi od 72 godine koji su svoje karijere izgradili u posve drugačijim vremenima, kada se znanost drugačije radila.

Možemo biti nostalgичni za tim vremenima, ali radi položaja naših društveno-humanističkih znanosti u Europi i globaliziranom svijetu krajnje je vrijeme da sustav postavimo primjereno sadašnjim i budućim izazovima. Ne radi se o tome da humaniste i društvenjake treba mjeriti aršinom prirodnjaka, nego aršinom kojim se humanisti i društvenjaci danas mjere u razvijenim zemljama.